ROMANIAN WORDS FOR THE ROMANIAN SOUL – *OMENIE*

Mariana Vârlan
Lecturer, PhD., „Valahia" University of Târgoviște

Abstract:The Romanian language is the common treasure of the Romanians, and its words reflect the specific and the unity of our people. An island of Latinity, surrounded by a Slavic sea, with Finno-Ugric elements, the Romanian language amazes to this day by its unity, resilience and beauty. These particularities represent permanent sources of analysis and reflection. The present communication ponders upon a key-word for the Romanian soul, a derived lexeme comprehending in it the essence of the material and spiritual life of our nation. Born in the area that gave birth to the famous ballad called Mioritza, the word omenie (humanity, humaneness, kindness) unites in the same thinking and with the same feeling the Romanians from everywhere. This entails its complexity and its untranslatable character.

Keywords: word, unity, Romanian, omenie (humanity, humaneness, kindness)

1. **Introducere**:

Este cunoscut faptul că fiecare cuvânt rostit sau scris ascunde în el forța creatoare a Logos-ului[1] iar nuanțele și subtilitățile semantice transmise prin cuvânt poartă în ele „bunurile" și „frumusețile" fiecărei comunități în care au luat naștere. Indiferent unde s-ar afla, românii adevărați, tradiționaliști sau moderni, poartă în alcătuirea lor lăuntrică limba maternă și resorturile ei spirituale.

Fără a avea pretenția unui discurs identitar, analiza pe care ne-o propunem are la bază câteva reflecții despre *omenie* care aparțin unor români cu suflet frumos și ale căror rostiri nu sunt doar simple afirmații sau ipoteze, ci sunt rodul propriei experiențe de viață și propriului mod de a fi.

2**. *Omenia* – pletoră semantică și stilistică:**

Aplicând metoda analizei semantice și stilistice încercăm să redăm importanța și profunzimea acestui lexem care face dificilă traducerea sa fidelă și exhaustivă într-o altă limbă. Conținutul său complex se subordonează unor principii simple de viață, unor reguli adânc înrădăcinate în ființa noastră.

În opinia lui George Racoveanu, *omenia* este definită metaforic ca „un buchet de flori ale sufletului", iar podoabele ei sunt: iubirea de străini, ținerea cuvântului dat, sentimentul onoarei, dispoziția de jertfă, spiritul dreptății, mărinimia, modestia, credința în Dumnezeu.[2] Toate aceste trăsături conturează profilul psihologic al poporului nostru, evidențiindu-i latura sa pozitivă.

Puterea de semnificare a acestui derivat este confirmată și de prezența sa în structuri frazeologice simple, dar pătrunzătoare, pline de vioiciune și expresivitate. Datorită centrului gravitațional reprezentat de *omenie*, aceste expresii și locuțiuni (verbale, adjectivale, adverbiale) devin adevărate norme de conduită a căror menire este de a fi respectate de întreaga comunitate. Subsumate expresiei „a fi om", frazeologismele – *a fi om de omenie, a învăța (pe cineva) omenie, a ști ce-i omenia, om între oameni,de omenie, cu omenie* – fac referire la o multitudine de calități alese specifice neamului nostru: ospitalitate, bunătate,

[1] Andrei Pleșu, *Limba păsărilor*, Editura Humanitas, București, 1994, p. 24.
[2] George Racoveanu, *Omenia și frumusețea cea dintâi*, Editura Predania, București, 2011, p. 24.

BDD-A28272 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:13:42 UTC)

onestitate, demnitate; „purtare blândă, înțelegătoare; atitudine cuviincioasă, respectuoasă."[3]

A fi „om de omenie" înseamnă a iubi pe oricine ca pe propria persoană sau, mai mult, a ne iubi semenii mai mult decât pe noi înșine[4]. Și ce suflet frumos poartă cu el omul de omenie!O asemenea iubire transformă omul într-o ființă spirituală, determinându-l să înțeleagă adevăratul sens al vieții.

Omul de omenie are un barem special pentru a aprecia persoana și valorile care o caracterizează. În relația cu aproapele său, el devine partenerul lui Dumnezeu. Acest fapt ne îndreptățește să afirmăm cu încredere că cel care a dobândit omenia deține cea mai mare și cea mai frumoasă comoară. În felul acesta, omenia stabilește punți între oameni, contribuie la binele comunității întregi, pentru că nu servește egoismul uman, ci hrănește și bucură sufletul. Această virtute nativă constituie dimensiunea fundamentală a poporului nostru și se răsfrânge în felul său de a fi şi a gândi[5],

Din păcate, există în lumea globalizată de astăzi mulți indivizi care s-au depărtat foarte mult de acest model, neluând în seamă și nerespectând valorile autohtone.

Românul europenizat din zilele noastre nu mai recunoaște în firea sa calitățile acestei omenii. Acesta nu mai știe ce este iubirea de oaspeți și nu se mai bucură ca în zi de adevărată sărbătoare atunci când cineva străin intră în casa sa.[6] El nu vrea să înțeleagă că *a omeni* pe cineva în realitatea vieții de zi cu zi, în concretul ei, înseamnă să-l primești pe străin cu inima deschisă și să-l cinstești pentru simplul fapt că este om ca și tine, să-l ospătezi cum se cuvine sau să îi oferi un loc de odihnă, ori să-i adresezi cu duioșie o vorbă bună.

A fi ospitalier înseamnă a fi gazda tuturor care îți bat la ușă, înseamnă a fi gazda tuturor sărmanilor, acelora pe care i-a apucat seara fără masă, fără casă, a celor alungați, urâți, înseamnă a fi gazda omului frate de destin cu tine, gazda făpturii lui Dumnezeu și a adevărului întrupat.[7]

A fi om de omenie înseamnă a fi și om de cuvânt, înseamnă a respecta promisiunea făcută, înseamnă a avea garanția cuvântului de onoare, înseamnă a da importanța cuvenită cuvântului dat[8]. În sprijinul acestei idei, George Racoveanu[9] extrage din comoara spiritualității românești versurile unui cântec popular, cules de Harry Brauner, un important etnomuzicolog român și prelucrat de acesta pentru Maria Tănase:

„Că furnica de-i furnică, lighioană micuțică, la trup mare, la cap mică, de umbla pe sub pământ, tot se ține de cuvânt. Dar noi oameni botezați, de cuvânt suntem lăsați."

Omenia cuprinde în sine și politețea, care nu înseamnă altceva decât respectarea propriei persoane. Politețea înseamnă inteligență, respect și bună-cuviință, nu infatuare sau „bune moravuri". Poate banale astăzi, un simplu „sărut mâna", „te rog" sau „mulțumesc" ori a te adresa cu „matale", „dumneata", „dumneavoastră", sau „a vorbi cuviincios", aceste *formule magice* ar reprezenta un bun început al educației, în general, sau al reeducării generațiilor contemporane. Formula deosebit de cuprinzătoare „cei șapte ani de-acasă", pe care ne-am însușit-o de la părinții și bunicii noștri, ar trebui regândită pentru copiii noștri,

[3] Cf. DEX, s.v. *omenie*.
[4] Oamenii frumoși ai închisorilor comuniste alegeau întotdeauna bucata mai mică de pâine. Dan Puric, *despre Omul Frumos*, București, 2009, p. 42. „Când mă gândesc la pâinea mea, este un lucru material, când mă gândesc la pâinea pentru celălalt, deja e o treabă spirituală." Nikolai Berdiaev apud Dan Puric, *op. cit.*, p. 42.
[5] Dumitru Stăniloae, *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, Editura Elion, București, 2001, p. 119.
[6] „Ospitalitatea e omenia manifestată față de străini". Dumitru Stăniloae, *ibidem*, p. 120.
[7] Ernest Bernea, *Îndemn la simplitate*, Editura Vremea, București, 2006, p. 84.
[8] „Trăim o epocă în care nu se mai spune *Pe cuvântul meu*!, *Pe onoarea mea*!, *Pe cuvânt de onoare*!. S-a pierdut și înțelesul expresiei *om de cuvânt*. Onoarea s-a subțiat și ea, iar rușinea dezonoarei a dispărut cu totul, e datată. Nu mai avem nici măcar consolarea lui *Parol*! Avem, în compensație, o mulțime de parole." Ioana Pârvulescu, *Întoarcere în secolul 21*, Editura Humanitas, București, 2009, p. 333.
[9] George Racoveanu, *op. cit.*, p. 9.

BDD-A28272 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:13:42 UTC)

pentru viitorul de mâine. Lecțiile părintești transmise din generație în generație, sub o formă antonimică – *asta se cade/ asta nu se cade, asta e frumos/ asta nu e frumos, asta se cuvine/ asta nu se cuvine* – constituie fundamentul valorilor cardinale.

Poporul nostru a crezut profund în educabilitatea omului, în perfectibilitatea lui, în creșterea permanentă, până la atingerea unui înalt ideal etic. În poveștile și basmele noastre, omul de omenie este blând, înțelegător, muncitor şi drept, în timp ce omul strâmb sufletește nu poate fi îndreptat așa ușor. El nu trece nepăsător pe lângă nevoile și suferințele apropiaților săi, ci le demonstrează prin faptele sale mila, compasiunea, bunătatea, blândețea, prietenia.

Din omenie „a răsărit chipul lui Făt-Frumos și al tuturor eroilor basmelor noastre, răsăriți din popor, eroi care nu umblă după aventuri pentru aventuri sau pentru dominație asupra altora, asemenea cavalerilor occidentali, ci pentru a salva principii care stau la baza firii, eroi care învinq prin binele ce-l fac celor mici și asupriți, prin istețimea lipsită de viclenie, prin puritate și printr-o modestie căreia îi repugnă fanfaronada puterilor superioare care țin cumpăna dreptății și conduc spre biruința binelui”[10].

Referindu-se la conceptul de specific naţional, Titu Maiorescu vorbea despre originalitatea naţională şi individualitatea unui popor. Pentru el, specificul naţional reprezintă ceea ce gândeşte şi ceea ce simte poporul în partea cea mai aleasă a firii lui etnice.

Faptele de omenie țin de firescul vieții de zi cu zi. De aceea, pentru a fi în rândul oamenilor, omul trebuie să apeleze la fondul său sufletesc și să învețe ce e omenia, adică bunătatea, buna-cuviință, buna-înțelegere, cumpătarea sau un bun simț al măsurii. Ca să fie apreciat în comunitate, omul trebuie „să fie om”, „să fie om la locul lui”, „om la casa lui”[11], cu bună rânduială a familiei și a gospodăriei. De unde și existența expresiilor „om așezat”, „om cu așezământ, „om cu așezare sufletească”.

La polul opus există „*Lăcomia strică omenia.*” și„*Duşmănia strică omenia.*” Aceste structuri expresive prin echilibru și armonie nu fac altceva decât să prevină, să atragă atenția, făcându-l pe om să evite experiențele neplăcute și greșelile pe care le-ar putea face.

Lăcomia și dușmănia transformă omul făcându-l neomenos, dornic de a face răul, de a nedreptăți pe celălalt, de a-l desconsidera.

Tendințele omului modern se centrează pe puterea lui *a avea*[12] și nu pe veșnicia lui *a fi*, așa cum dorește Dumnezeu și cum registrul moral impune. Am ajuns într-un moment în care nu mai conștientizăm că acest „a avea” este înșelător, este efemer, creează dependență și ne descalifică în fața omului adevărat și a divinității. Uneori ne ajută să devenim domni, însă niciodată să devenim oameni. Fiindcă „*Să fii domn e o întâmplare, să fii om e-un lucru mare*.” De aceea trebuie să ne străduim să fim oameni.

Pe același model al omeniei poporului nostru s-au conturat și învățăturile pe care Neagoe Basarab le adresa fiului său Theodosie. Prin îndemnuri pline de însuflețire, domnul Țării Românești poartă de grijă, cu o „infinită delicatețe și iubire” sufletului și ființei umane. Omenia sa depășește „umanismul” vremii sale.[13] Un mare politolog al secolului trecut, Ghiță Ionescu, afirma că:

„Limba română este singura care are cuvântul acesta, de *omenie*. Ai *omenire*, ai *humanité*, ai *Menschheit*, dar n-ai conceptul acesta, **despre o condiție**, de *omenie*: să fii om de treabă. Și numai la români, în limba română, am găsit conceptul acesta de omenie care se

[10]Dumitru Stăniloae, *op. cit*., p. 36.
[11] Andra Șerbănescu, *Cum gândesc și cum vorbesc ceilalți. Prin labirintul culturilor*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 350.
[12] „*A avea* se confundă cu *a fi* (fapt petrecut, de altfel, și în planul limbii: *sum pro habeo, habeo pro sum*), căci românul consideră avariția un păcat, iar sărăcia – o virtute, muncind atât cât îi trebuie pentru a exista.” *Ibidem*, p. 336.
[13]*Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, Editura Roza Vânturilor, București, 1996, p. XIII, XV.

BDD-A28272 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:13:42 UTC)

ratașează foarte mult cu ce s-a spus despre omenirea modernă. *Când lumea se va stabili pe un principiu de omenie, atunci omenirea va fi mult mai fericită*."[14]

Oamenii de omenie sunt capabili să învingă răutatea și meschinăria[15] prin inteligență și superioritate sufletească. Acești oameni care poartă cu demnitate numele de român sunt asemenea lumânării care luminează în întuneric[16], răspândind, în același timp, mireasma sufletului lor frumos. Ei nu retează elanuri, ci te ajută să te ridici, ei nu calcă pe cadavre, ci suferă alături de cei mulți, ei nu se manifestă zgomotos, ci își duc viața în mod liniștit și simplu, contemplând cu bucurie un răsărit de soare, un boboc de floare, un curcubeu ivit după o ploaie binefăcătoare, un ciripit de păsărele.

Parcă lângă astfel de oameni ai vrea să trăiești o veșnicie și totul pare posibil, pentru că în țara noastră, în interiorul națiunii noastre „*Se poate trăi. Se poate trăi bine. Se poate (încă) trăi frumos*"[17].

3. **Concluzii**:

Ca trăsătură fundamentală a comportamentului uman, ***omenia*** cuprinde în sine dragostea de aproapele, bunătatea, blândețea, bunul-simț, hărnicia, politețea, corectitudinea, respectul pentru tradiții, respectul legilor și al ierarhiei, onoarea, respectarea cuvântului dat, altruismul dezinteresat. Nu greșim dacă spunem că toate acestea reprezintă un corolar a ceea ce înseamnă *omenia*, un cuvânt *forte* al neamului românesc. Prin acest cuvânt „limba română dovedește posibilitatea unei infinite îmbogățiri în nuanțe, în subtilitate."

BIBLIOGRAPHY

1. Bernea, Ernest, *Îndemn la simplitate*, București: Editura Vremea, 2006.
2. Pârvulescu, Ioana, *Întoarcere în secolul 21*, București: Editura Humanitas, 2009.
3. Pleșu, Andrei, *Limba păsărilor*, București: Editura Humanitas, 1994.
4. Pleșu, Andrei, *Despre frumusețea uitată a vieții*, București: Editura Humanitas, 2011.
5. Puric, Dan, *despre Omul Frumos*, București, 2009.
6. Puric, Dan, *Fii demn*!, București, 2011.
7. Racoveanu, George, *Omenia și frumusețea cea dintâi*, București: Editura Predania, 2011.
8. Stăniloae, Dumitru, *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*, București: Editura Elion, 2001.
9. Șerbănescu, Andra, *Cum gândesc și cum vorbesc ceilalți. Prin labirintul culturilor*, Iași: Editura Polirom, 2007.
10. ****Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*. Ediție facsimilată după unicul manuscris păstrat. Transcriere, traducere în limba română și studiu introductiv de Prof. dr. G. Mihăilă. Cu o prefață de Dan Zamfirescu, București: Editura Roza Vânturilor, 1996.
11. ****Dicționarul explicativ al limbii române*, București: Editura Univers Enciclopedic-Gold, 2012.

[14] *Ibidem*, p. XIII-XIV.
[15] *Căci bunătatea unui singur om este cu mult mai puternică decât răutatea miilor de oameni. Răul piere în aceeași clipă cu moartea celui care l-a înfăptuit, binele continuă să-și reverse strălucirea și după dispariția celui drept*. Panait Istrati, *Chira Chiralina*, 2010, p. 131.
[16] Dan Puric, *Fii demn*!, București, 2011, p. 39.
[17] Andrei Pleșu, *Despre frumusețea uitată a vieții,* București, Editura Humanitas, p. 69.

BDD-A28272 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.233 (2026-09-14 14:13:42 UTC)